

ॐ नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः, श्री गुरुभ्यो नमः
हरिः ॐ

=====

3.3 तृतीयकाण्डे तृतीयः प्रश्नः - वैकृतविध

Contents

3.3 तृतीयकाण्डे तृतीयः प्रश्नः - वैकृतविधीनामभिधानं

1

ॐ नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः, श्री गुरुभ्यो नमः हरिः ॐ = = = = =

3.3 तृतीयकाण्डे तृतीयः प्रश्नः - वैकृतविधीनामभिधानं

3.3 तृतीयकाण्डे तृतीयः प्रश्नः - वैकृतविधीनामभिधानं

TS 3.3.1.1

अ॒ग्रे । ते॒ज॒स्वि॒न् । ते॒ज॒स्वी । त्वम् । दे॒वेषु॑ । भू॒याः । तेज॑स्वन्तम् । माम् । आ॒यु॑ष्मन्तम् ।
वर्च॑स्वन्तम् । म॒नु॒ष्येषु॑ । कुरु॑ । दी॒क्षायै॑ । च । त्वा । तप॑सः । च । तेज॑से । जु॒होमि॑ ।
ते॒जो॒वि॒दि॒तिं तेजः॑ - वि॒त् । अ॒सि॒ । तेजः॑ । मा । मा । हा॒सीत् । मा । अ॒हम् । तेजः॑ ।
हा॒सि॒षम् । मा । माम् । तेजः॑ । हा॒सीत् । इन्द्र॑ । ओ॒ज॒स्वि॒न् । ओ॒ज॒स्वी । त्वम् । दे॒वेषु॑ ।
भू॒याः । ओज॑स्वन्तम् । माम् । आ॒यु॑ष्मन्तम् । वर्च॑स्वन्तम् । म॒नु॒ष्येषु॑ । कुरु॑ । ब्रह्म॑णः ।
च । त्वा । क्ष॒त्रस्य॑ । च । 1

TS 3.3.1.2

ओज॑से । जु॒होमि॑ । ओ॒जो॒वि॒दित्यो॑जः - वि॒त् । अ॒सि॒ । ओजः॑ । मा । मा । हा॒सीत् । मा ।
अ॒हम् । ओजः॑ । हा॒सि॒षम् । मा । माम् । ओजः॑ । हा॒सीत् । सूर्य॑ । भ्रा॒ज॒स्वि॒न् । भ्रा॒ज॒स्वी ।
त्वम् । दे॒वेषु॑ । भू॒याः । भ्राज॑स्वन्तम् । माम् । आ॒यु॑ष्मन्तम् । वर्च॑स्वन्तम् । म॒नु॒ष्येषु॑ ।
कुरु॑ । वा॒योः । च । त्वा । अ॒पाम् । च । भ्राज॑से । जु॒होमि॑ । सु॒र्वि॒दि॒तिं सुवः॑ - वि॒त् ।
अ॒सि॒ । सुवः॑ । मा । मा । हा॒सीत् । मा । अ॒हम् । सुवः॑ । हा॒सि॒षम् । मा । माम् ।
सुवः॑ । हा॒सीत् । मयि॑ () । मे॒धाम् । मयि॑ । प्र॒जामि॑तिं प्र - जा॒म् । मयि॑ । अ॒ग्निः । तेजः॑

। दुधा॒तु । मयि॑ । मे॒धाम् । मयि॑ । प्र॒जामि॑तिं प्र - जाम् । मयि॑ । इन्द्रः॑ । इन्द्रि॒यम् ।
दुधा॒तु । मयि॑ । मे॒धाम् । मयि॑ । प्र॒जामि॑तिं प्र - जाम् । मयि॑ । सूर्यः॑ । भ्राजः॑ । दुधा॒तु ॥ 2

(क्षत्रस्यं च - मयि - त्रयोविंशतिश्च) (A1)

TS 3.3.2.1

वा॒युः । हि॒क॑र्तेति हिं - क॒र्ता । अ॒ग्निः । प्र॒स्तो॑तेति प्र - स्तो॒ता । प्र॒जाप॑तिरिति प्र॒जा - प॒तिः ।
सामं॑ । बृह॒स्पतिः॑ । उ॒द्गा॑तेत्यु॒त् - गा॒ता । वि॒श्वे । दे॒वाः । उ॒प॒गा॒ता॒ इत्यु॑प - गा॒ता॒रः । म॒रुतः॑
। प्र॒ति॒ह॒ता॒ इति॑ प्रति - ह॒ता॒रः । इन्द्रः॑ । नि॒धन॑मिति नि - धन॑म् । ते । दे॒वाः । प्रा॒णभृ॑त
इति॑ प्राण - भृ॒तः । प्रा॒णमि॑तिं प्र - अ॒नम् । मयि॑ । दु॒ध॒तु । ए॒तत् । वै । सर्व॑म् । अ॒द्भ्युः
। उ॒पा॒कु॒र्व॒न्ति॒त्यु॑प - आ॒कु॒र्व॒न् । उ॒द्गा॑तृभ्य॒ इत्यु॑द्गा॒तृ - भ्यः । उ॒पा॒क॑रोतीत्यु॒प - आ॒क॑रोति । ते
। दे॒वाः । प्रा॒णभृ॑त इति॑ प्राण - भृ॒तः । प्रा॒णमि॑तिं प्र-अ॒नम् । मयि॑ । दु॒ध॒तु । इति॑ । आ॒ह
। ए॒तत् । ए॒व । सर्व॑म् । आ॒त्मन् । ध॒त्ते । इडा॑ । दे॒वह॑रिति दे॒व - हूः । मनुः॑ । य॒ज्ञनी॑-
रिति॑ य॒ज्ञ - नीः । बृह॒स्पतिः॑ । उ॒क्था॑म॒दानी॑त्यु॒क्थ - म॒दानी॑ । श॒सि॒षत् । वि॒श्वे । दे॒वाः । 3

TS 3.3.2.2

सू॒क्त॒वाच॑ इति॑ सू॒क्त - वाचः॑ । पृथि॑वि । मा॒तुः । मा । मा । हि॒सीः । मधु॑ । म॒नि॒ष्ये ।
मधु॑ । ज॒नि॒ष्ये । मधु॑ । व॒क्ष्या॑मि । मधु॑ । व॒दि॒ष्या॑मि । मधु॑मतीमिति॑ मधु॑ - म॒तीम् । दे॒वेभ्यः॑
। वाच॑म् । उ॒द्या॑सम् । शु॒श्रू॑षेण्या॑म् । म॒नुष्ये॑भ्यः । तम् । मा । दे॒वाः । अ॒व॒न्तु । शो॒भायै॑
। पि॒तरः॑ । अ॒न्वि॑ति । म॒द॒न्तु ॥ 4

(श॒सि॒षद् वि॒श्वे दे॒वा - अ॒ष्टाविं॑शतिश्च) (A2)

TS 3.3.3.1

वसवः । त्वा । प्रेति । वृहन्तु । गायत्रेण । छन्दसा । अग्नेः । प्रियम् । पार्थः । उपेति ।
 । इहि । रुद्राः । त्वा । प्रेति । वृहन्तु । त्रैष्टुभेन । छन्दसा । इन्द्रस्य । प्रियम् । पार्थः ।
 । उपेति । इहि । आदित्याः । त्वा । प्रेति । वृहन्तु । जागतेन । छन्दसा । विश्वेषाम् ।
 । देवानाम् । प्रियम् । पार्थः । उपेति । इहि । मान्दासु । ते । शुक्र । शुक्रम् । एति ।
 । धूनोमि । भन्दनासु । कोतनासु । नूतनासु । रेशीषु । मेषीषु । वाशीषु । विश्वभृत्स्विति ।
 विश्वभृत् - सु । माद्धीषु । ककुहासु । शक्ररीषु । 5

TS 3.3.3.2

शुक्रासु । ते । शुक्र । शुक्रम् । एति । धूनोमि । शुक्रम् । ते । शुक्लेण । गृह्णामि । अहः ।
 । रूपेण । सूर्यस्य । रश्मिभिरिति रश्मिभिः ॥ एति । अस्मिन् । उग्राः । अचुच्यवुः ।
 दिवः । धाराः । असश्चत ॥ ककुहम् । रूपम् । वृषभस्य । रोचते । बृहत् । सोमः ।
 सोमस्य । पुरोगा इति पुरः - गाः । शुक्रः । शुक्रस्य । पुरोगा इति पुरः - गाः ॥ यत् । ते ।
 । सोम् । अदाभ्यम् । नाम । जागृवि । तस्मै । ते । सोम् । सोमाय । स्वाहा । उशिक ।
 । त्वम् । देव । सोम् । गायत्रेण । छन्दसा । अग्नेः । 6

TS 3.3.3.3

प्रियम् । पार्थः । अपीति । इहि । वशी । त्वम् । देव । सोम् । त्रैष्टुभेन । छन्दसा ।
 इन्द्रस्य । प्रियम् । पार्थः । अपीति । इहि । अस्मत्सखेत्यस्मत् - सखा । त्वम् । देव ।
 सोम् । जागतेन । छन्दसा । विश्वेषाम् । देवानाम् । प्रियम् । पार्थः । अपीति । इहि ।
 एति । नः । प्राण इति प्र - अनः । एतु । परावत् इति परावतः । एति । अन्तरिक्षात् ।
 दिवः । परि ॥ आयुः । पृथिव्याः । अधीति । अमृतम् । असि । प्राणायेति प्र - अनाय ।
 त्वा ॥ इन्द्राग्नी इतीन्द्र-अग्नी । मे । वर्चः । कृणुताम् । वर्चः । सोमः । बृहस्पतिः () ॥
 वर्चः । मे । विश्वे । देवाः । वर्चः । मे । धत्तम् । अश्विना ॥ दुधन्वे । वा । यत् । ईम्

। अन्वितिं । वोचत् । ब्रह्माणि । वेः । उ । तत् ॥ परीतिं । विश्वानि । काव्या । नेमिः । चक्रम् । इव । अभवत् ॥ 7

(शक्रंरीष्व - ग्रे - बृहस्पतिः - पञ्चविंशतिश्च) (A3)

TS 3.3.4.1

एतत् । वै । अपाम् । नामधेयमिति नाम - धेयम् । गुह्यम् । यत् । अधावा इत्या - धावाः । मान्दासु । ते । शुक्र । शुक्रम् । एति । धूनोमि । इति । आह । अपाम् । एव । नामधेयेनेति नाम - धेयेन । गुह्येन । दिवः । वृष्टिम् । अवेति । रुन्धे । शुक्रम् । ते । शुक्लेण । गृह्णामि । इति । आह । एतत् । वै । अहः । रूपम् । यत् । रात्रिः । सूर्यस्य । रश्मयः । वृष्ट्याः । ईशते । अहः । एव । रूपेण । सूर्यस्य । रश्मिभिरिति रश्मि - भिः । दिवः । वृष्टिम् । च्यावयति । एति । अस्मिन् । उग्राः । 8

TS 3.3.4.2

अचुच्यवुः । इति । आह । यथायजुरिति यथा-यजुः । एव । एतत् । ककुहम् । रूपम् । वृषभस्य । रोचते । बृहत् । इति । आह । एतत् । वै । अस्य । ककुहम् । रूपम् । यत् । वृष्टिः । रूपेण । एव । वृष्टिम् । अवेति । रुन्धे । यत् । ते । सोम । अदाभ्यम् । नाम । जागृवि । इति । आह । एषः । ह । वै । हविषा । हविः । यजति । यः । अदाभ्यम् । गृहीत्वा । सोमाय । जुहोति । परेति । वै । एतस्य । आयुः । प्राण इति प्र - अनः । एति । 9

TS 3.3.4.3

यः । अशुम् । गृह्णाति । एति । नः । प्राण इति प्र - अनः । एतु । परावत् इति परा - वतः । इति । आह । आयुः । एव । प्राणमिति प्र - अनम् । आत्मन् । धत्ते । अमृतम् । असि । प्राणायेति प्र - अनाय । त्वा । इति । हिरण्यम् । अभि । वीति ।

अ॒नि॒ति॒ । अ॒मृ॒त॑म् । वै । हि॒र॑ण्यम् । आ॒युः॑ । प्रा॒ण इति॑ प्र - अ॒नः॑ । अ॒मृ॒तेन॑ । ए॒व ।
आ॒युः॑ । आ॒त्मन् । ध॒त्ते । श॒तमा॑न॒मिति॑ श॒त - मा॒नम् । भ॒व॒ति॒ । श॒तायु॑रिति॑ श॒त - आ॒युः॑
। पु॒रु॑षः । श॒तेन्द्रि॑य॒ इति॑ श॒त - इन्द्रि॑यः । आ॒यु॑षि । ए॒व । इन्द्रि॑ये । प्र॒तीति॑ । तिष्ठ॒-
ति॒ । अ॒पः । उ॒पेति॑ । स्पृ॒शति॑ । भे॒षज॑म् । वै । आ॒पः () । भे॒षज॑म् । ए॒व । कु॒रु॒ते ॥ 10

(उ॒ग्रा - ए॒त्या - प॒ - स्त्रीणि॑ च) (A4)

TS 3.3.5.1

वा॒युः । अ॒सि॒ । प्रा॒ण इति॑ प्र - अ॒नः॑ । ना॒म॑ । स॒वि॒तुः । आ॒धि॑प॒त्य॒ इत्या॑धि - प॒त्ये॑ ।
अ॒पा॒नमि॑त्य॒प - अ॒नम् । मे॒ । दा॒ः । चक्षुः॑ । अ॒सि॒ । श्रो॒त्र॑म् । ना॒म॑ । धा॒तुः । आ॒धि॑प॒त्य॒
इत्या॑धि॒-प॒त्ये॑ । आ॒युः॑ । मे॒ । दा॒ः । रू॒पम् । अ॒सि॒ । वर्णः॑ । ना॒म॑ । बृ॒ह॒स्प॒तेः॑ । आ॒धि॑प॒त्य॒
इत्या॑धि - प॒त्ये॑ । प्र॒जा॒मिति॑ प्र॒जा॒म् । मे॒ । दा॒ः । ऋ॒तम् । अ॒सि॒ । स॒त्यम् । ना॒म॑ ।
इन्द्र॑स्य । आ॒धि॑प॒त्य॒ इत्या॑धि - प॒त्ये॑ । क्ष॒त्र॑म् । मे॒ । दा॒ः । भू॒तम् । अ॒सि॒ । भ॒व्य॑म् । ना॒म॑
। पि॒तृ॒णाम् । आ॒धि॑प॒त्य॒ इत्या॑धि - प॒त्ये॑ । अ॒पा॒म् । ओष॑धी॒नाम् । गर्भ॑म् । धा॒ः । ऋ॒तस्य॑
। त्वा॒ । व्यो॑म॒न॒ इति॑ वि - ओ॒म॒ने॒ । ऋ॒तस्य॑ । 11

TS 3.3.5.2

त्वा॒ । वि॒भू॑म॒न॒ इति॑ वि - भू॒म॒ने॒ । ऋ॒तस्य॑ । त्वा॒ । वि॒ध॑र्म॒ण॒ इति॑ वि - ध॒र्म॒णे॒ । ऋ॒तस्य॑ ।
त्वा॒ । स॒त्याय॑ । ऋ॒तस्य॑ । त्वा॒ । ज्योति॑षे । प्र॒जाप॑ति॒रिति॑ प्र॒जा - प॒तिः॑ । वि॒राज॑मिति॑ वि
- रा॒ज॑म् । अ॒प॒श्य॑त् । तया॑ । भू॒तम् । च॒ । भ॒व्य॑म् । च॒ । अ॒सृ॒ज॑त् । ताम् । ऋ॒षि॑भ्य॒
इत्यृ॑षि - भ्यः॒ । ति॒रः । अ॒द॒धा॑त् । ताम् । ज॒मद॑ग्निः । तप॑सा । अ॒प॒श्य॑त् । तया॑ । वै ।
सः । पृ॒श्नीन् । का॒मान् । अ॒सृ॒ज॑त् । तत् । पृ॒श्नी॑नाम् । पृ॒श्नि॒त्वमि॑ति॑ पृ॒श्नि - त्वम् । यत् ।
पृ॒श्न॑यः । गृ॒ह्यन्ते॑ । पृ॒श्नीन् । ए॒व । तैः । का॒मान् । यज॑मानः । अ॒वेति॑ । रु॒न्धे॒ । वा॒युः ।
अ॒सि॒ । प्रा॒ण इति॑ प्र - अ॒नः॑ । 12

TS 3.3.5.3

नामं । इति । आह । प्राणापानाविति प्राण-अपानौ । एव । अवेति । रुन्धे । चक्षुः । असि । श्रोत्रम् । नामं । इति । आह । आयुः । एव । अवेति । रुन्धे । रूपम् । असि । वर्णः । नामं । इति । आह । प्रजामिति प्र - जाम् । एव । अवेति । रुन्धे । ऋतम् । असि । सत्यम् । नामं । इति । आह । क्षत्रम् । एव । अवेति । रुन्धे । भूतम् । असि । भव्य-
म् । नामं । इति । आह । पशवः । वै । अपाम् । ओषधीनाम् । गर्भः । पशून् । एव । 13

TS 3.3.5.4

अवेति । रुन्धे । एतावत् । वै । पुरुषम् । परितः । तत् । एव । अवेति । रुन्धे । ऋतस्य । त्वा । व्योमन् इति वि - ओमने । इति । आह । इयम् । वै । ऋतस्य । व्योमेति वि - ओम् । इमाम् । एव । अभीति । जयति । ऋतस्य । त्वा । विभूमन् इति वि-भूमने । इति । आह । अन्तरिक्षम् । वै । ऋतस्य । विभूमेति वि - भूम । अन्तरिक्षम् । एव । अभीति । जयति । ऋतस्य । त्वा । विधर्मण इति वि - धर्मणे । इति । आह । द्यौः । वै । ऋतस्य । विधर्मेति वि - धर्म । दिवम् । एव । अभीति । जयति । ऋतस्य । 14

TS 3.3.5.5

त्वा । सत्याय । इति । आह । दिशः । वै । ऋतस्य । सत्यम् । दिशः । एव । अभीति । जयति । ऋतस्य । त्वा । ज्योतिषे । इति । आह । सुवर्ग इति सुवः - गः । वै । लोकः । ऋतस्य । ज्योतिः । सुवर्गमिति सुवः - गम् । एव । लोकम् । अभीति । जयति । एतावन्तः । वै । देवल्लोका इति देव - लोकाः । तान् । एव । अभीति । जयति । दश । समिति । पद्यन्ते । दशाक्षरेति दश - अक्षरा । विराडिति वि - राट् । अन्नम् । विराडिति वि - राट् । विराजीति वि - राजि । एव । अन्नाद्य इत्यन्न - अद्य । प्रतीति । तिष्ठति ॥ 15

(व्योमन ऋतस्य - प्राणः - पशुनेव - विधर्म दिवमेवाभि जयत्यृतस्य - षट्त्वारिंशच्च) (A5)

TS 3.3.6.1

देवाः । वै । यत् । युज्ञेन । न । अवारुन्धतेत्यव - अरुन्धत । तत् । परैः । अवेति । अरुन्धत । तत् । पराणाम् । परत्वमिति पर - त्वम् । यत् । परैः । गृह्यन्ते । यत् । एव । युज्ञेन । न । अवरुन्ध इत्यव-रुन्धे । तस्य । अवरुद्ध्या इत्यव - रुद्ध्यै । यम् । प्रथमम् । गृह्णाति । इमम् । एव । तेन । लोकम् । अभीति । जयति । यम् । द्वितीयम् । अन्तरिक्षम् । तेन । यम् । तृतीयम् । अमुम् । एव । तेन । लोकम् । अभी-ति । जयति । यत् । एते । गृह्यन्ते । एषाम् । लोकानाम् । अभिजित्या इत्यभि - जित्यै । 16

TS 3.3.6.2

उत्तरेष्वित्युत् - तरेषु । अहः स्वित्यहः-सु । अमुतः । अर्वाञ्चः । गृह्यन्ते । अभिजित्येत्यभि-जित्यै । एव । इमान् । लोकान् । पुनः । इमम् । लोकम् । प्रत्यवरोहन्तीति प्रति - अवरोहन्ति । यत् । पूर्वेषु । अहः स्वित्यहः - सु । इतः । पराञ्चः । गृह्यन्ते । तस्मात् । इतः । पराञ्चः । इमे । लोकाः । यत् । उत्तरेष्वित्युत् - तरेषु । अहः स्वित्यहः - सु । अमुतः । अर्वाञ्चः । गृह्यन्ते । तस्मात् । अमुतः । अर्वाञ्चः । इमे । लोकाः । तस्मात् । अयातयाम् इत्ययात-याम् । लोकान् । मनुष्याः । उपेति । जीवन्ति । ब्रह्मवादिन इति ब्रह्म - वादिनः । वदन्ति । कस्मात् । सत्यात् । अद्भ्य इत्यत् - भ्यः । ओषधयः । समिति । भवन्ति । ओषधयः । 17

TS 3.3.6.3

मनुष्याणाम् । अन्नम् । प्रजापतिमिति प्रजा - पतिम् । प्रजा इति प्र - जाः । अनु । प्रेति । जायन्ते । इति । परान् । अन्विति । इति । ब्रूयात् । यत् । गृह्णाति । अद्भ्य इत्यत् - भ्यः । त्वा । ओषधीभ्य इत्योषधि - भ्यः । गृह्णामि । इति । तस्मात् । अद्भ्य इत्यत्-भ्यः । ओषधयः । समिति । भवन्ति । यत् । गृह्णाति । ओषधीभ्य इत्योषधि - भ्यः । त्वा । प्रजाभ्य

इति॑ प्र - जाभ्यः॑ । गृह्णामि॑ । इति॑ । तस्मात् । ओषधयः॑ । मनुष्याणाम् । अन्नम् । यत् । गृह्णाति॑ । प्रजाभ्य॑ इति॑ प्र - जाभ्यः॑ । त्वा । प्रजापतय॑ इति॑ प्रजा - पतये॑ । गृह्णामि॑ । इति॑ । तस्मात् । प्रजापतिमिति॑ प्रजा - पतिम् । प्रजा इति॑ प्र - जाः । अनु॑ । प्रेति॑ । जायन्ते॑ ॥ 18

(अभिजित्यै - भवन्त्योषधयो - ऽष्टा चत्वारिंशच्च) (A6)

TS 3.3.7.1

प्रजापतिरिति॑ प्रजा - पतिः॑ । देवासुरानिति॑ देव - असुरान् । असृजत् । तत् । अन्विति॑ । यज्ञः॑ । असृज्यत् । यज्ञम् । छन्दांसि॑ । ते । विष्वञ्चः॑ । वीति॑ । अक्रामन् । सः । असुरान् । अन्विति॑ । यज्ञः॑ । अपेति॑ । अक्रामत् । यज्ञम् । छन्दांसि॑ । ते । देवाः । अमन्यन्त॑ । अमी॑ इति॑ । वै । इदम् । अभूवन् । यत् । वयम् । स्मः । इति॑ । ते । प्रजापतिमिति॑ प्रजा - पतिम् । उपेति॑ । अधावन् । सः । अब्रवीत् । प्रजापतिरिति॑ प्रजा - पतिः॑ । छन्दसाम् । वीर्यम्॑ । आदायेत्या॑ - दायं । तत् । वः । प्रेति॑ । दास्यामि॑ । इति॑ । सः । छन्दसाम् । वीर्यम्॑ । 19

TS 3.3.7.2

आदायेत्या॑-दायं । तत् । एभ्यः॑ । प्रेति॑ । अयच्छत् । तत् । अन्विति॑ । छन्दांसि॑ । अपेति॑ । अक्रामन् । छन्दांसि॑ । यज्ञः॑ । ततः॑ । देवाः । अभवन् । परेति॑ । असुराः । यः । एवम् । छन्दसाम् । वीर्यम्॑ । वेदं । एति॑ । श्रावय॑ । अस्तु॑ । श्रौषट् । यजं॑ । ये । यजामहे॑ । वषट्कार इति॑ वषट् - कारः । भवति॑ । आत्मना॑ । परेति॑ । अस्य॑ । भ्रातृव्यः॑ । भवति॑ । ब्रह्मवादिन॑ इति॑ ब्रह्म - वादिनः । वदन्ति॑ । कस्मै॑ । कम् । अद्भ्युः॑ । एति॑ । श्रावयति॑ । इति॑ । छन्दसाम् । वीर्याय॑ । इति॑ । ब्रूयात् । एतत् । वै । 20

TS 3.3.7.3

छन्दसाम् । वीर्यम्॑ । एति॑ । श्रावय॑ । अस्तु॑ । श्रौषट् । यजं॑ । ये । यजामहे॑ । वषट्कार इति॑

वषट् - कारः । यः । एवम् । वेदं । सर्वीर्यैरिति स - वीर्यैः । एव । छन्दोभिरिति छन्दः -
भिः । अर्चति । यत् । किम् । च । अर्चति । यत् । इन्द्रः । वृत्रम् । अहन्नं । अमेद्ध्यम्
। तत् । यत् । यतीन् । अपावपदित्यप - अवपत् । अमेद्ध्यम् । तत् । अथ । कस्मात् ।
ऐन्द्रः । यज्ञः । एति । सःस्थातोःरिति सं - स्थातोः । इति । आहुः । इन्द्रस्य । वै । एषा
। यज्ञियाँ । तनूः । यत् । यज्ञः । ताम् । एव । तत् () । यजन्ति । यः । एवम् ।
वेदं । उपेति । एनम् । यज्ञः । नमति ॥ 21

(छन्दसां वीर्यं - वा - एव त - दुष्टौ च) (A7)

TS 3.3.8.1

आयुर्दा इत्यायुः - दाः । अग्ने । हविषः । जुषाणः । घृतप्रतीक इति घृत - प्रतीकः । घृतयो-
निरिति घृत-योनिः । एधि ॥ घृतम् । पीत्वा । मधु । चारुं । गव्यम् । पिता । इव । पुत्रम्
। अभीति । रक्षतात् । इमम् ॥ एति । वृश्च्यते । वै । एतत् । यजमानः । अग्निभ्यामित्यग्नि
- भ्याम् । यत् । एनयोः । शृतकृत्येति शृतं - कृत्यं । अथ । अन्यत्र । अवभृथमित्यव
- भृथम् । अवैतीत्यव - एति । आयुर्दा इत्यायुः - दाः । अग्ने । हविषः । जुषाणः ।
इति । अवभृथमित्यव - भृथम् । अवैष्यन्नित्यव-एष्यन्न । जुहुयात् । आहुत्येत्या - हुत्या ।
एव । एनौ । शमयति । न । आर्तिम् । एति । ऋच्छति । यजमानः । यत् । कुसीदम् । 22

TS 3.3.8.2

अप्रतीत्तमित्यप्रति-इत्तम् । मयि । येन । यमस्यं । बलिना । चरामि ॥ इह । एव । सन्न ।
निखंदय इति निः-अवदये । तत् । एतत् । तत् । अग्ने । अनृणः । भवामि ॥ विश्वलोपेति
विश्व - लोप । विश्वदावस्येति विश्व - दावस्यं । त्वा । आसन्न । जुहोमि । अग्धादित्यग्ध -
अत् । एकः । अहुतादित्यहुत - अत् । एकः । समसनादिति समसन - अत् । एकः ॥ ते
। नः । कृण्वन्तु । भेषजम् । सदः । सहः । वरेण्यम् ॥ अयम् । नः । नभसा । पुरः

। स॒स्फान॑ इति॑ सं - स्फानः॑ । अ॒भीति॑ । र॒क्षतु॑ ॥ गृ॒हाणा॑म् । अस॑म॒र्त्या इत्य॑सं - ऋ॒त्यै
। ब॒हवः॑ । नः॑ । गृ॒हाः । अ॒सन् ॥ सः॑ । त्वम् । नः॑ । 23

TS 3.3.8.3

न॒भसः॑ । प॒ते । ऊ॒र्जम् । नः॑ । धे॒हि । भ॒द्रया॑ ॥ पुनः॑ । नः॑ । न॒ष्टम् । एति॑ । कृ॒धि ।
पुनः॑ । नः॑ । र॒यिम् । एति॑ । कृ॒धि ॥ दे॒व । स॒स्फानेति॑ सं - स्फानः॑ । स॒हस्र॑पोष॒स्येति॑
सह॑स्र - पोष॒स्य । ई॒शिषे॑ । सः॑ । नः॑ । रा॒स्व । अ॒ज्यानि॑म् । रा॒यः । पोष॑म् । सु॒वीर्य॑मिति॑
सु - वी॒र्यम् । स॒व॒त्स॒रीणा॑मिति॑ सं - व॒त्स॒रीणा॑म् । स्व॒स्तिम् ॥ अ॒ग्निः । वा॒व । य॒मः ।
इ॒यम् । य॒मी । कु॒सीद॑म् । वै । ए॒तत् । य॒मस्य॑ । य॒ज॑मानः । एति॑ । दु॒त्ते । यत् ।
ओष॑धीभि॒रित्योष॑धि - भिः॑ । वेदि॑म् । स्तृ॒णाति॑ । यत् । अनु॑पौष्ये॒त्यनु॑प - ओ॒ष्य । प्र॒याया॑दिति॑
प्र - या॒यात् । ग्री॒व॒ब॒द्धमिति॑ ग्री॒व - ब॒द्धम् । ए॒नम् । 24

TS 3.3.8.4

अ॒मुष्मि॑न् । लो॒के । ने॒नीये॑रन् । यत् । कु॒सीद॑म् । अ॒प्र॒ती॒त्त॒मित्य॑प्र॒ति - इ॒त्तम् । म॒यि ।
इति॑ । उ॒पेति॑ । ओ॒षति॑ । इ॒ह । ए॒व । स॒न् । य॒मम् । कु॒सीद॑म् । नि॒र॒व॒दायेति॑ निः
- अ॒व॒दाय॑ । अ॒नृणः॑ । सु॒व॒र्गमिति॑ सु॒वः-ग॑म् । लो॒कम् । ए॒ति । य॒दि । मि॒श्रम् । इ॒व
। च॒रेत् । अ॒ञ्जलि॑ना । स॒क्तून् । प्र॒दा॒व्य इति॑ प्र - दा॒व्ये । जु॒हुया॑त् । ए॒षः । वै ।
अ॒ग्निः । वै॒श्वान॑रः । यत् । प्र॒दा॒व्य इति॑ प्र - दा॒व्यः । सः॑ । ए॒व । ए॒नम् । स्व॒द॒यति॑ ।
अ॒ह्नाम् । वि॒धान्या॑मिति॑ वि - धान्या॑म् । ऐ॒का॒ष्ट॒काया॑मित्ये॒क - अ॒ष्ट॒काया॑म् । अ॒पूप॑म् । च॒तुः
शरा॑व॒मिति॑ च॒तुः - शरा॑व॒म् । प॒त्त्वा । प्रा॒तः । ए॒तेन॑ । क॒क्षम् । उ॒पेति॑ । ओ॒षेत् । य॒दि । 25

TS 3.3.8.5

द॒हति॑ । पु॒ण्य॒स॒म॒मिति॑ पु॒ण्य - स॒मम् । भ॒वति॑ । य॒दि । न । द॒हति॑ । पा॒प॒स॒म॒मिति॑ पाप -
स॒मम् । ए॒तेन॑ । ह॒ । स्म॒ । वै । ऋ॒षयः॑ । पु॒रा । वि॒ज्ञाने॑नेति॑ वि - ज्ञाने॑न । दी॒र्घ॒स॒त्रमिति॑

दीर्घ - सूत्रम् । उपेति । यन्ति । यः । वै । उपद्रष्टारमित्युप - द्रष्टारम् । उपश्रोतारमित्युप - श्रोतारम् । अनुख्यातारमित्यनु - ख्यातारम् । विद्वान् । यजते । समिति । अमुष्मिन् । लोके । इष्टापूर्तेनेतीष्ट - पूर्तेन । गच्छते । अग्निः । वै । उपद्रष्टेत्युप-द्रष्टा । वायुः । उपश्रोतेत्युप - श्रोता । आदित्यः । अनुख्यातेत्यनु-ख्याता । तान् । यः । एवम् । विद्वान् । यजते । समिति । अमुष्मिन् । लोके । इष्टापूर्तेनेतीष्ट - पूर्तेन । गच्छते । अयम् । नः । नभसा । पुरः । 26

TS 3.3.8.6

इति । आह । अग्निः । वै । नभसा । पुरः । अग्निम् । एव । तत् । आह । एतत् । मे । गोपाय । इति । सः । त्वम् । नः । नभसः । पते । इति । आह । वायुः । वै । नभसः । पतिः । वायुम् । एव । तत् । आह । एतत् । मे । गोपाय । इति । देव । सःस्फानेति सं - स्फान् । इति । आह । असौ । वै । आदित्यः । देवः । सःस्फान् इति सं - स्फानः । आदित्यम् । एव । तत् । आह । एतत् । मे । गोपाय । इति () ॥ 27

(कुसीदं - त्वं न - एन - मोषेद्यदि - पुर - आदित्यमेव तदाहैतन्मे गोपायेति) (A8)

TS 3.3.9.1

एतम् । युवानम् । परीति । वः । दुदामि । तेन । क्रीडन्तीः । चरत । प्रियेण ॥ मा । नः । शास । जनुषां । सुभागा इति सु - भागाः । रायः । पोषेण । समिति । इषा । मुदेम् ॥ नमः । मुहिम्ने । उत । चक्षुषे । ते । मरुताम् । पितुः । तत् । अहम् । गृणामि ॥ अन्विति । मन्यस्व । सुयजेति सु-यजां । यजाम् । जुष्टम् । देवानांम् । इदम् । अस्तु । हव्यम् ॥ देवानांम् । एषः । उपनाह इत्युप - नाहः । आसीत् । अपाम् । गर्भः । ओषधीषु । न्यक्त इति नि - अक्तः ॥ सोमस्य । द्रप्सम् । अवृणीत् । पूषा । 28

TS 3.3.9.2

बृहच्च । अद्रिः । अभवत् । तत् । एषाम् ॥ पिता । वृत्सानाम् । पतिः । अघ्नियानाम् ।
 अथो इति । पिता । महताम् । गर्गराणाम् ॥ वृत्सः । जरायुं । प्रतिधुगितिं प्रति - धुक
 । पीयूषः । आमिक्षां । मस्तुं । घृतम् । अस्य । रेतः ॥ त्वाम् । गावः । अवृणुत
 । राज्यायं । त्वाम् । हवन्तु । मरुतः । स्वर्का इति सु - अर्काः ॥ वर्ष्मन् । क्षत्रस्य
 । ककुभिः । शिश्रियाणः । ततः । नः । उग्रः । वीतिं । भज्ज । वसूनि ॥ व्यृद्धेने-
 ति वि - ऋद्धेन । वै । एषः । पशुनां । यजते । यस्य । एतानि । न । क्रियन्ते ।
 एषः () । ह । तु । वै । समृद्धेनेति सं - ऋद्धेन । यजते । यस्य । एतानि । क्रियन्ते ॥ 29

(पूषा - क्रियन्ते एषौ - ऽष्टौ च) (A9)

TS 3.3.10.1

सूर्यः । देवः । दिविषद्भ्य इति दिविषत् - भ्यः । धाता । क्षत्रायं । वायुः । प्रजाभ्य इति प्र -
 जाभ्यः ॥ बृहस्पतिः । त्वा । प्रजापतय इति प्रजा-पतये । ज्योतिष्मतीम् । जुहोतु ॥ यस्याः ।
 ते । हरितः । गर्भः । अथो इति । योनिः । हिरण्ययी ॥ अङ्गानि । अहुता । यस्यै । ताम् ।
 देवैः । समितिं । अजीगमम् ॥ एति । वर्तन । वर्तय । नीतिं । निवर्तनेति नि - वर्तन । वर्तय
 । इन्द्र । नर्दुबुद ॥ भूम्याः । चतस्रः । प्रदिश इति प्र - दिशः । ताभिः । एति । वर्तय ।
 पुनः ॥ वीतिं । ते । भिनद्धि । तक्रिम् । वीतिं । योनिम् । वीतिं । ग्वीन्यौ ॥ वीतिं । 30

TS 3.3.10.2

मातरम् । च । पुत्रम् । च । वीतिं । गर्भम् । च । जरायुं । च ॥ बहिः । ते । अस्तु ।
 बाल् । इति ॥ उरुद्रप्स इत्युरु - द्रप्सः । विश्वरूप इति विश्व - रूपः । इन्दुः । पवमानः ।
 धीरः । आनञ्ज । गर्भम् ॥ एकपदीत्येकं - पदी । द्विपदीति द्वि- पदी । त्रिपदीति त्रि - पदी ।
 चतुष्पदीति चतुः - पदी । पञ्चपदीति पञ्च-पदी । षट्पदीति षट् - पदी । सप्तपदीति सप्त - पदी
 । अष्टापदीत्यष्टा-पदी । भुवना । अन्विति । प्रथताम् । स्वाहा ॥ मही । द्यौः । पृथिवी ।

च । नः । इमम् । य॒श्म । मि॒मिक्ष॒ताम् ॥ पि॒पृता॒म् । नः । भरी॑मभिरिति॒ भरी॑म - भिः ॥ 31

(ग॒वि॒न्यौ वि - चतु॑श्चत्वारि॒ंशच्च) (A10)

TS 3.3.11.1

इ॒दम् । वा॒म् । आ॒स्ये॑ । ह॒विः । प्रि॒यम् । इ॒न्द्रा॒बृह॒स्पती॑ इती॒न्द्रा-बृह॒स्पती॑ ॥ उ॒क्थ॒म् । म॒दः ।
च । श॒स्य॒ते ॥ अ॒यम् । वा॒म् । परी॑ति । सि॒च्य॒ते । सोमः॑ । इ॒न्द्रा॒बृह॒स्पती॑ इती॒न्द्रा-बृह॒स्पती॑
॥ चारुः॑ । म॒दा॒य । पी॒तये॑ ॥ अ॒स्मे इति॑ । इ॒न्द्रा॒बृह॒स्पती॑ इती॒न्द्रा - बृह॒स्पती॑ । र॒यिम् । ध॒त्तम्
। श॒त॒ग्वि॒न॒मि॒तिं श॒त - ग्वि॒न॒म् ॥ अ॒श्वा॒व॒न्त॒मि॒त्य॒श्च - व॒न्त॒म् । स॒ह॒स्रि॒ण॒म् ॥ बृह॒स्पतिः॑ । नः ।
परी॑ति । पा॒तु । प॒श्चात् । उ॒त । उ॒त्तर॒स्मा॒दि॒त्युत् - त॒र॒स्मात् । अ॒ध॒रात् । अ॒घा॒यो॒रि॒त्य॒घ - योः
॥ इ॒न्द्रः । पु॒र॒स्तात् । उ॒त । म॒द्भ्य॒तः । नः । स॒खा । स॒खि॒भ्य॒ इति॑ स॒खि - भ्यः । व॒रि॒वः
। कृ॒णो॒तु ॥ वी॒ति । ते । वि॒ष्वक् । वा॒त॒जू॒ता॒स॒ इति॑ वा॒त - जू॒ता॒सः । अ॒ग्रे । भा॒मा॒सः । 32

TS 3.3.11.2

शु॒चे । शु॒च॒यः । च॒र॒न्ति ॥ तु॒वि॒मृ॒क्षा॒स॒ इति॑ तु॒वि - मृ॒क्षा॒सः । दि॒व्याः । न॒व॒ग्वाः । व॒ना ।
व॒न्ति । धृ॒ष॒ता । रु॒ज॒न्तः ॥ त्वा॒म् । अ॒ग्रे । मा॒नु॒षीः । ई॒ड॒ते । वि॒शः । हो॒त्रा॒वि॒दु॒मि॒तिं
हो॒त्रा - वि॒द॒म् । वि॒वि॒चि॒मि॒तिं वि॒वि॒चि॒म् । र॒त्न॒धा॒त॒म॒मि॒तिं र॒त्न - धा॒त॒म॒म् ॥ गु॒हा । स॒न्त॒म् ।
सु॒भ॒गे॒तिं सु - भ॒ग॒ । वि॒श्व॒द॒र॒श॒त॒मि॒तिं वि॒श्व॒द॒र॒श॒त॒म् । तु॒वि॒ष्म॒ण॒स॒म् । सु॒य॒ज॒मि॒तिं सु - य॒ज॒म्
। घृ॒त॒श्रि॒य॒मि॒तिं घृ॒त - श्रि॒य॒म् ॥ धा॒ता । दु॒दा॒तु । नः । र॒यिम् । ई॒शा॒नः । ज॒ग॒तः । प॒तिः
॥ सः । नः । पू॒र्णे॒न । वा॒व॒न्त॒ ॥ धा॒ता । प्र॒जा॒या॒ इति॑ प्र - ज॒याः । उ॒त । रा॒यः । ई॒-
शे । धा॒ता । इ॒दम् । वि॒श्व॒म् । भु॒व॒न॒म् । ज॒जा॒न ॥ धा॒ता । पु॒त्र॒म् । य॒ज॒मा॒ना॒य । दा॒ता । 33

TS 3.3.11.3

त॒स्मै । उ॒ । ह॒व्य॒म् । घृ॒त॒व॒दि॒तिं घृ॒त॒व॒त् । वि॒धे॒म् ॥ धा॒ता । दु॒दा॒तु । नः । र॒यिम् ।

प्राची॑म् । जीवा॑तुम् । अक्षि॑ताम् ॥ व॒यम् । दे॒वस्य॑ । धी॒महि॑ । सु॒म॒तिमि॑तिं सु - म॒तिम् ।
 स॒त्यरा॑धस इति॑ स॒त्य - रा॒धसः॑ ॥ धा॒ता । द॒दातु॑ । द॒शुषे॑ । वसू॑नि । प्र॒जाका॑मायेति॑ प्र॒जा -
 का॒माय॑ । मी॒दुषे॑ । दुरो॑ण इति॑ दुः-ओ॒ने ॥ तस्मै॑ । दे॒वाः । अ॒मृताः॑ । स॒मिति॑ । व्य॒यन्ता॑म्
 । वि॒श्वे॑ । दे॒वासः॑ । अ॒दि॒तिः । स॒जोषा॑ इति॑ स - जोषाः॑ ॥ अ॒न्वि॒ति । नः॑ । अ॒द्य ।
 अनु॑मतिरित्यनु॑ - म॒तिः । य॒ज्ञम् । दे॒वेषु॑ । म॒न्यता॑म् ॥ अ॒ग्निः । च॒ । ह॒व्यवा॑ह॒न इति॑ ह॒व्य -
 वा॑ह॒नः । भव॑ताम् । द॒शुषे॑ । म॒यः ॥ अ॒न्वि॒ति । इत् । अनु॑म॒त इत्य॑नु - म॒ते । त्वम् । 34

TS 3.3.11.4

म॒न्यासै॑ । शम् । च॒ । नः॑ । कृ॒धि ॥ क्र॒त्वे॑ । द॒क्षा॒य । नः॑ । हि॒नु । प्रे॒ति । नः॑ ।
 आ॒यू॒षि । ता॒रि॒षः ॥ अ॒न्वि॒ति । म॒न्यता॑म् । अनु॑म॒न्यमा॑नेत्यनु॑ - म॒न्यमा॑ना । प्र॒जाव॑न्तमिति॑
 प्र॒जा - व॑न्तम् । र॒यिम् । अ॒क्षी॑यमाणम् ॥ तस्यै॑ । व॒यम् । हे॒ड॒सि । मा । अपी॑ति । भू॒म्
 । सा । नः॑ । दे॒वी । सु॒हवे॑ति॑ सु - ह॒वा । श॒र्म । य॒च्छतु॑ ॥ यस्या॑म् । इ॒दम् । प्र॒दिशी॑ति
 प्र - दि॒शि । यत् । वि॒रोच॑त इति॑ वि - रोच॑ते । अनु॑मतिमि॒त्यनु॑ - म॒तिम् । प्र॒तीति॑ । भू॒षन्ति॑
 । आ॒यवः॑ ॥ यस्याः॑ । उ॒प॒स्थ इत्यु॑प - स्थः॑ । उ॒रु । अ॒न्तरि॑क्षम् । सा । नः॑ । दे॒वी ।
 सु॒हवे॑ति॑ सु - ह॒वा । श॒र्म । य॒च्छतु॑ ॥ 35

TS 3.3.11.5

रा॒काम् । अ॒हम् । सु॒हवा॑मिति॑ सु - ह॒वा॑म् । सु॒ष्टुती॑ति॑ सु-स्तु॒ती । हु॒वे । शृ॒णोतु॑ । नः॑ ।
 सु॒भगे॑ति॑ सु - भ॒गा । बो॒ध॒तु । त्मना॑ ॥ सी॒व्य॒तु । अपः॑ । सू॒च्या । अ॒च्छि॑द्यमानया । द॒दातु॑
 । वी॒रम् । श॒तदा॑यमिति॑ श॒त - दा॒यम् । उ॒क्थ्य॑म् ॥ याः । ते । रा॒के । सु॒म॒तय॑ इति॑ सु -
 म॒तयः॑ । सु॒पेश॑स इति॑ सु - पे॒शसः॑ । याभिः॑ । द॒दा॒सि । द॒शुषे॑ । वसू॑नि ॥ ताभिः॑ । नः॑
 । अ॒द्य । सु॒म॒ना इति॑ सु - म॒नाः॑ । उ॒पागृ॑हीत्यु॒प - आ॒गृहि॑ । स॒हस्र॑पोषमिति॑ स॒हस्र॑ - पो॒षम्
 । सु॒भ॒ग इति॑ सु - भ॒गे । ररा॑णा ॥ सि॒नी॒वा॒लि । या । सु॒पा॒णि॒रिति॑ सु - पा॒णिः ॥ कु॒हूम्
 । अ॒हम् । सु॒भ॒गा॒मिति॑ सु - भ॒गा॑म् । वि॒द्वाना॑प॒समि॑ति॑ वि॒द्वान॑ - अ॒प॒सम् । अ॒स्मिन् । य॒ज्ञे

। सु॒हवा॒मिति॑ सु - हवा॑म् । जो॒हवी॑मि ॥ सा । नः॑ । द॒धातु॑ । श्रव॑णम् () । पि॒तृणा॑म् ।
तस्याः॑ । ते । दे॒वि । ह॒विषा॑ । वि॒धेम॑ ॥ कु॒हूः । दे॒वाना॑म् । अ॒मृत॑स्य । प॒त्नी । ह॒व्या ।
नः॑ । अ॒स्य । ह॒विषः॑ । चि॒क्रेतु॑ ॥ स॒मिति॑ । दा॒शुषे॑ । कि॒रतु॑ । भूरि॑ । वा॒मम् । रा॒यः ।
पोष॑म् । चि॒क्रेतु॑षे । द॒धातु॑ ॥ 36

(भामा॑सो - दा॒ता - त्व - म॒न्तरि॑क्षः सा नो॑ दे॒वी सु॒हवा॒ शर्म॑ यच्छतु - श्रव॑णं - चतु॑र्विंश॒-
तिश्च॑) (A11)

praSna korvai with starting padams of 1 to 11 anuvAkams :-

(अ॒ग्ने ते॒जस्वि॑न् - वा॒यु - र्वस॑वस्त् - वै॒तद्वा॑ अ॒पां - वा॒युर॑सि प्रा॒णो ना॑म - दे॒वा वै य॑द्य॒ज्ञेन॑ -
प्र॒जाप॑ति दे॒वासु॒रा - ना॑यु॒र्दा - ए॒तं यु॒वा॑नः - सू॒र्यो दे॒व - इ॒दं वा॑ - मे॒का॑दश)

korvai with starting padams of 1, 11, 21 series of pa jCAtis :-

(अ॒ग्ने ते॒जस्वि॑न् - वा॒युर॑सि - छ॒न्दसा॑ वी॒र्यं॑ - मा॒तरं॑ - ष॒ट्त्रिं॑शत्)

first and last padam of Third praSnam of kANDam 3 :-

(अ॒ग्ने ते॒जस्वि॑ः - श्चि॒क्रेतु॑षे द॒धातु॑)

॥ हरिः॑ ॐ ॥ ॥ कृ॒ष्ण य॒जुर्वे॑दीय तैत्तिरीय संहितायां तृतीयकाण्डे तृतीयः प्रश्नः समाप्तः ॥

3.3.1 AppEndix

3.3.11.5 - सिनीवालि > 1, या सुपाणिः > 2

सिनीवालि पृथुष्टुके या देवानामसि स्वसा ।

जुषस्व हव्य माहुतं प्रजां देवि दिदिद्धि नः ॥

या सुपाणिः स्वङ्गुरिः सुषूमा बहुसूवरी ।

तस्यै विश्पत्न्यै हविः सिनीवालयै जुहोतन ॥

(Appearing in TS- 3.1.11.4)